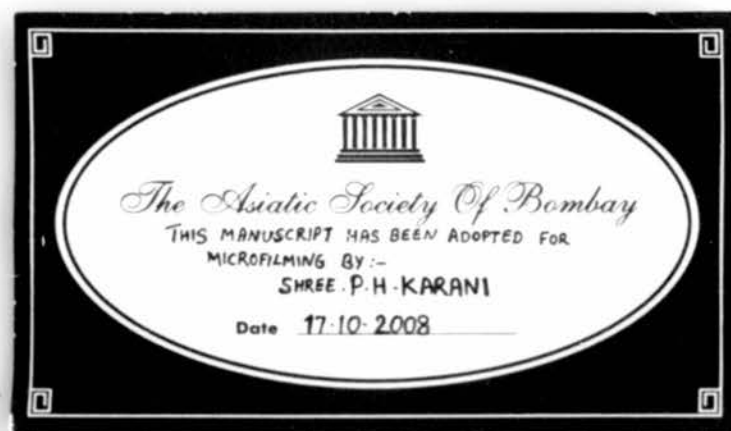

अथकारिकाप्रारंभः ग्रंथसंख्या ६७६

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ श्रीमहालक्ष्मिप्रसन्नोस्तु ॥ ॥ कालमाधव ॥ ॥ कालतत्त्वविवेचन ॥ निर्णयसिंधु ॥ मिताक्षरा
 ॥ प्रयोगचिंतामणि ॥ प्रयोगपरिज्ञात ॥ पाराशरस्मृति ॥ दृष्टपाराशरस्मृति ॥ कौस्तुभ ॥ मयूरव ॥ धर्मप्रवृत्ति ॥ कथ्य
 रत्नावलि ॥ विशुद्धलिसेतु ॥ कालनिर्णयप्रकाश ॥ आचारकी ॥ अचारचंद्रिका ॥ स्मृत्यर्थसार ॥ आहुचंद्रिका ॥ कर्म
 पुराण ॥ शिवपुराण ॥ वाल्मीकिकृत ॥ आहुदीपिका ॥ आहुनिर्णयप्रकाश ॥ हेमाद्रौ ॥ आहुमनोहर ॥ १५ ॥ येभ्यो
 घातंरवचनानिलिरव्यंत ॥ अकृत्वाभस्ममयादायः कुर्यात्पाणिशोधने ॥ अ ॥ स्मरतइवश्राद्धपितृणांनोपतिष्ठति
 ॥ ११ ॥ अगोधमंचयश्राद्धमाषमुद्गविदजितं ॥ तैलपक्वेनरहितकृतंवाभक्तंभवेत् ॥ १२ ॥ विधुरंगमंवलंनवेदहीनंस्व
 गोत्रकं ॥ रजश्चलापतिश्चैववज्रयतश्राद्धकर्मणि ॥ १३ ॥ मुकोधावधिरः कुक्षुः स्तब्धः पंगोनष्टसकः ॥ कुक्षीरग्रीअप
 स्मारादृशदोषाः प्रकीर्तितः ॥ १४ ॥ आहुद्वयंनभोक्तव्यंनभोक्तव्यपितासुतं ॥ अनग्निकेनभोक्तव्यंनभुंक्तगर्भिणीपतिः ॥ १५
 ॥ ज्योतिर्गण्यतथाद्वाण्यंपोराण्यंकषिकारकं ॥ देवस्थंनपसेवीचषडैतेश्राद्धघातकः ॥ १६ ॥ कुक्षीअपस्मारीकुनरवाशा
 मदतिकः ॥ वधिरः पंगुकुक्षुश्चषडैतेश्राद्धघातकाः ॥ १७ ॥ जातमान्नेपिदोहिनेविद्यमानेपितातुले ॥ कुर्यान्माता
 महश्राद्धप्रतिपद्याश्विनेमिता ॥ १८ ॥ घंटानादविवाहंचहुंकारहास्यरोदनं ॥ अवाच्यवचनंश्रुत्वानिराशाः पितारो
 गताः ॥ १९ ॥ ब्रह्मयज्ञंचकुरुतेश्राद्धात्पूर्वमेतद्विनि ॥ निराशाः पितरस्तस्यश्राद्धंनंनलभेति ॥ २० ॥ विवाहव्रतचूडा
 सुवर्षमंदितदधकं ॥ पिंडदानंमृताहंवनकुर्यान्नित्तपणं ॥ २१ ॥ जलसुंश्रुजलेकुर्यात्तपणंस्त्रुलगास्त्रुले ॥ ज
 लदभंरचधामैत्रेगोत्रनामतिलेभवेत् ॥ २२ ॥ ताम्रकोशोकोणयान्नेणनपेयदन्यथाव्या ॥ अन्वारब्धेनसव्येनपा
 णिनादक्षिणेनतु ॥ २३ ॥ शालग्रामशिलातीर्थयुक्तेनैवजलेनहि ॥ देवापितपणेकुर्यादन्यथानिष्कलेभवेत् ॥ २४
 येचपाणिस्त्रुलेस्त्रुलारोमकुर्यात्पुन्यधृताः ॥ नस्तिलेनतपणेकुर्यात्पितृघाताभवेद्विजः ॥ २५ ॥ रवौश्रुक्रत्रयोद
 स्यात्सप्तम्यानिशिसंध्ययोः ॥ नदायाजन्मदिवसेमघायाभमवासरः ॥ भयपुनकलत्रार्थानिकुर्यात्तिलतपे

णो ॥ २६ ॥ अगस्थंभगिराजंवनुलमावातपत्रिका ॥ चंपकंतिष्ठपुष्पेचषडैतेपितृमानवा ॥ २७ ॥ केतकीकरवीरंस्कंदकेव
 कुल्लंतथा ॥ पाटलोचैवजातीचश्राद्धयज्ञेविवर्जयेत् ॥ २८ ॥ माजारमृषकस्यर्षोषपिंडेचद्विदलीकृतं ॥ पुनःपिंडाप्रदा
 तव्यास्तनपाकेनतश्चयात् ॥ २९ ॥ मंदलात्पुर्वंतादेवाः पितरश्चरथात्तर ॥ कर्ताकुर्वीतइशान्यश्राद्धंवाचमनस्मृतं ॥ ३०
 ॥ ताताबाधितयसपत्नजननीमाताम ॥ हादित्रयंसरस्त्रीस्त्रीतनयादितातजननीसः श्नातारः सस्त्रियः ॥ तातावात्म
 भगिन्यपस्यधवयुक्जायापितासदुरुशिष्यामाः पितरोमहालयविधोतीर्थतथातपणं ॥ ३१ ॥ अक्षय्यासनयोः
 पृष्टेद्वितीयावाहनतथा ॥ अन्नदानंचतुर्यास्याच्छेषाः संबुद्धयस्मृताः ॥ ३२ ॥ एकोद्विष्टदेवहीनंकार्येकपवित्रकं
 ॥ नादानंविमजेननप्रदक्षिणेनदक्षिणा ॥ ३३ ॥ क्षयाहदिवसेप्रप्तेभार्यायेतिरजस्वला ॥ पंचमेहनिकुर्वीतनकु
 र्यात्तकेहनी ॥ ३४ ॥ यस्यश्राद्धंभकुर्वीततस्यभार्योरजस्वला ॥ तस्यश्राद्धंनकुर्वीतकृत्वातुनरकंब्रजेत् ॥ ३५ ॥ यज्ञे
 देवोक्तौदक्षोद्विष्टमन्यवमुस्मृतौ ॥ पुरुरवाडैवैवेतिप्रत्युद्वेवपावेणि ॥ ३६ ॥ मापिंडेकामकालोतुतीर्थेचैवधनु
 र्धरो ॥ धूरिलोचनमहाल्लचषडैवतयथाक्रमत ॥ ३७ ॥ दशंतिलोदकंपूर्वंपश्राद्धंनमहालय ॥ प्रत्युदनापरपूवप
 रहनितिलोदकं ॥ ३८ ॥ पौष्टिकेपंचभिर्दनेचतुर्भिर्यज्ञकर्मणि ॥ श्राद्धेचैवत्रिभिर्दनेद्वौद्वेदभैरित्यकर्मणि ॥ ३९ ॥ ति
 नातीर्थेविनायजमातापित्रोर्मैतिविना ॥ योवापयतिलोमानिसपुत्रः पितृघातकः ॥ ४० ॥ प्रथमादिकपंचभिर्दनेभै
 र्यद्वैसतभिस्तथा ॥ तीर्थमहालयंचवनवदभैः प्रकीर्तितः ॥ ४१ ॥ मुक्कंजालुयानारिरक्तवस्त्रानुधारिणी ॥ श्रा
 द्वारभेसमपेचनिराशाः पितरागताः ॥ ४२ ॥ पादमूलेतुपितृभ्यः पादमध्येपितामहाः ॥ अपितामहपादाग्रपाद
 प्रक्षालनंक्रमात् ॥ ४३ ॥ श्राद्धयज्ञेविवाहचर्दक्षायामागतगुरोः तिष्ठतः क्षालनंकुर्यान्निराशाः पितरागताः ॥ ४४ ॥
 पाणिहामंतुशेषपिंडदानंकरातिथः ॥ यथाश्राद्धंभवेदतसकतानरकंब्रजेत् ॥ ४५ ॥ माघः सवैचैवश्राद्धादेवपिने
 चकर्मणि ॥ प्रेतपिंडेनचश्राद्धादित्येवंमनुरब्रवीत् ॥ ४६ ॥ मासिकेचगयाश्राद्धतीर्थश्राद्धमहालयः ॥ पितृत्वमनं

कुर्यात्पुनः श्राद्धं चकारयेत् ॥३॥ कोदरसमुत्पन्नं पृथक् भांडं व्यवस्थितः ॥ एकत्र क्रियते श्राद्धं ॥ तद्वा द्वे मद्यभांडवत् ॥ ३५ ॥
 ॥ यथा श्राद्धं क्रियते तद्विधिं अभिषेकवर्जितं ॥ रुदितं पितरं सर्वं दद्यात् ॥ दद्यात् ॥ ३६ ॥ तीर्थं श्राद्धं गया श्राद्धं ॥ अथैव वा दत्तमा
 सिकं ॥ सापिंडं मरणं चैव न जपेत् ॥ पितृसक्तं ॥ ३७ ॥ अथैव मोहपत्राणि तदधिकं दत्वा ॥ पत्माशस्तुत्रयो मासान् न्ययान्
 निरयं ॥ ३८ ॥ प्रत्यक्षं गायत्र्या मासिकं जपेत् ॥ सापिंडं त्रिसहस्रं तु अयुतं प्रेतभोजने ॥ ३९ ॥ कोदरे सपिंडं च
 कपिधेनुं विधीयते ॥ नारिकेलप्रमाणं तु प्रत्यक्षं मासिकं तथा ॥ ४० ॥ तीर्थं दत्तं च सप्राप्तं कुकुटं प्रमाणतः ॥ महालयं गया
 श्राद्धं कुर्यात् ॥ दत्तं मलकोपमं ॥ ४१ ॥ विद्वज्जगो वा विगताग्निर्को वारजस्वलायामपि धर्मपत्न्यो ॥ श्राद्धं मृताहे विदधीत पाकेना
 मेन हस्तेन तु पंचमेन ॥ ४२ ॥ भर्तुः शुद्धाचतुर्थे नित्यं वै पितृवचनं ॥ रतिस्मृतं स पुत्रया भर्तुः श्राद्धं कदाचन ॥ ४३ ॥ उच्छिष्टं
 त्रावनिमोक्षं वसनं मृतकपटे ॥ श्राद्धं सप्तपवित्राणि दत्वा हि त्रः कुतपस्तिलः ॥ ४४ ॥ देगावैयं न दुह्येत माता कन्यकयोरपि ॥
 तत्पुत्रं मधुवै प्रेक्षं न मधुमेक्षिकं दूयं ॥ ४५ ॥ प्रहरेणो घटिका न्युतो प्रहरेणो घटिकाधिको स कालः ॥ कुतुयोनामपि तृणां
 दत्तमक्षयं ॥ ४६ ॥ स्वर्गते स्वस्ति वचनं गोत्रं पितृदक्षिणं ॥ अर्घ्यं च दक्षिणादाने घटस्तु सव्यं विधीयते ॥ ४७ ॥ विसर्गः श्रूल
 कश्चैव अक्षय्यं पंचवारणं ॥ करश्रुद्विरो ज्ञानं पितृपूजाणिकारयेत् ॥ ४८ ॥ अर्घ्यमावाहनं चैव स्वध्यायं करणं तथा ॥ विकि
 रं पिंडं नैव संकल्प्यैव विवर्जयेत् ॥ ४९ ॥ आवाहनं स्वधाकारं पिंडाग्नौ करणं तथा ॥ उच्छिष्टमर्घ्यं विकिरं संकल्प्यः सतवर्ज
 येत् ॥ ५० ॥ अर्घ्यमावाहनं चैव विजागुर्वनिवदनं ॥ विकिरं तस्मिन् अर्घ्यं पंचविवर्जयेत् ॥ ५१ ॥ श्राद्धं भवेत्तदभापाद
 गोत्रं च विवर्जयेत् ॥ आवाहनं तु यदभां विकिरं तं विवर्जयेत् ॥ ५२ ॥ संकल्प्यादौ पादगोत्रं पिंडं दाने विमर्जयेत् ॥ अर्चनं तं च वि
 किरं स्मृतं मानं न त्विह ॥ ५३ ॥ आवाहनं सने पाद्ये अन्नदाने तथैव च ॥ अक्षय्ये पिंडं दाने च नान्येषु समुच्चरेत् ॥ ५४ ॥
 देवपुत्रं चतुरोहो वा एकैकस्यैकमेव च ॥ पित्रादौः सप्तपंचकं त्रीन्येकैकस्यैकमेव च ॥ ५५ ॥ दत्तावादाक्षय्यं चातदगोत्रं मध्ये
 महालयं ॥ आवाते पुचकतं व्यं वैश्वदेवं चतुर्विधं ॥ ५६ ॥ एकादश्यां महारात्रिपितुः श्राद्धं दिने तथा ॥ श्राद्धं कृत्वा त्रतं कृत्वापि

55/173

उमाघ्रायणं कुरु ॥ रुतुकाले रुतुदद्यादधेराद्वादनं तरे ॥ ५७ ॥ पितुर्मानुष्ये भायो भगीमीदुहितास्तथा ॥ पितृव्यसामातृव्यसा
 गोत्राणां सतकं स्मृतं ॥ ५८ ॥ चतुर्विंशतिविंशत्यधो दशो दशो हर्षा ॥ रुद्रादशवसुश्चैव कुलमेकादशे तान् ॥ ५९ ॥ प्रारं भो व
 रणं यज्ञसंकल्प्यं व्रतमंत्रयोः ॥ नादिश्राद्धं विवाहादौ श्राद्धे याकपरिक्रिया ॥ ६० ॥ दत्तं धावनं तांबूलं सौराभ्यां गमभोजनं ॥ प्रत्यु
 यतिपरानं च श्राद्धं कर्तव्यं विवर्जयेत् ॥ ६१ ॥ पुनर्भोजनं मध्यं भारमध्वानसंगमे ॥ दानं प्रतिग्रहं होमं श्राद्धं भुक्त्वा भवेत् ॥ ६२ ॥ अथैव
 ॥ ६३ ॥ भरणी पितृपक्षे तु महती परिकीर्तिता ॥ अस्या श्राद्धं कृतं तेन स गया श्राद्धं कर्तव्यं ॥ ६४ ॥ दशैव श्राद्धं गया श्राद्धं श्रा
 द्धं चापरपक्षे ॥ प्रथमे न कुर्वीत तिलैः कृष्णैश्च तपेण ॥ ६५ ॥ दैवविप्रकरे भायेः कृत्वा ग्नौ करणं द्विजः ॥ शेषं यो मितवि
 त्रैभ्यः पिंडार्थं शेषयस्तथा ॥ ६६ ॥ आसं त्रितो जयेद्देवभ्रां आसीनस्तनिषंगिणः ॥ भुक्त्वा च वामदेव्यं च श्राद्धं भोजनं दुष्यति
 ॥ ६७ ॥ शालाग्नौ त्रैलोक्ये वापि जले भूम्या मथापि वा ॥ वैश्वदेवं रुतुकाले दद्यात् सर्वस्मत् ॥ ६८ ॥ श्राद्धं भवेत्मानं च पा
 दगोत्रं चैव भासनं ॥ विकिरं पिंडं दानं तु संकल्प्यं च विवर्जयेत् ॥ ६९ ॥ अभिषेकं घातं तु श्राद्धं कर्तव्यं तदुक्तं ॥ तदन्तं मांसं
 सहशं तद्वं संकरयामसे ॥ ७० ॥ श्राद्धं तु विकिरं दत्वा यो नान्वा मेन्नति तन्ममः ॥ पितरं स्तस्य षणमासं भवेत् ॥ उच्छिष्टं भोजनं ॥ ७१ ॥
 उच्छिष्टं स्तोत्रं भागो पिंडं दद्यात् कुरुते ॥ येनैकस्य कपिधेनुस्य परिमाणं विवक्ष्यते ॥ ७२ ॥ द्वौ द्वौ रं गुलमान् प्रेणयावत् पिंडं तु
 निवेपयेत् ॥ स्पृष्ट्वा स्पृष्ट्वा प्रकुर्वीत पितृणां नरकं जेतुं ॥ ७३ ॥ श्राद्धं भगिन्यः पुत्राय स्वा मिनामा तुलाय च ॥ मित्राय
 गुरवे श्राद्धं येन केदिह नपावेण ॥ ७४ ॥ कायायकं बलं कोस्यं जपितुं भस्मधारिणं ॥ माजारश्रूलं कंदं हृष्टं निराशाः पितरोगताः
 ७५ ॥ पितृमहादिवमने ब्राह्मणे देवविष्मवे ॥ प्राणादिपंचभिर्मेवैः आवृष्टान्निं शवाहुतिः ॥ ७६ ॥ पितृणां पश्चिमे भागे
 पितृपिंडं यथाक्रमे ॥ माता महाश्रुतं त्वं वै आत्मपत्नि मृतयोत्तरः ॥ ७७ ॥ सप्तविंशतं हस्ते नयं च प्राणाहुतीं तथा ॥ तस्य
 विन्नुनिक्षिपे धूपश्चातं भुजीत येन च ॥ ७८ ॥ तस्य विन्नुपुनर्गृह्यं उत्तरां पोशानं पिबेत् ॥ यदिदं भोजनं गृह्यं ति निराशाः
 पितरोगताः ॥ ७९ ॥ श्राद्धं काले नुयावित्रा चित्रगुप्तं प्रशस्यते ॥ त्रयस्ते नरकं याति दत्ता भोक्ता पितृस्तथा ॥ ८० ॥

प्राकृष्टमात्रं तु देवानां मङ्गलं चतुरस्रकं ॥ दृष्टं गोलपितं स्यात्तन्मध्ये चतुर्गुलं ॥ ६॥ अग्नौ कर्णं चतुर्भागेनैव स्यात्वि
प्रभाजनं वायव्यं पिंडदानं तु दक्षिणं विकिरणं ॥ ६॥ अग्नौ कर्णं मन्त्रं च पिंडमध्यं निक्षिपेत् ॥ निक्षिपी त्वाचम्य दत्तम्
निराशाः पितरोगताः ॥ ६॥ पितृचर्जी वितायस्य माता च प्रतिपद्यते ॥ मातुश्चादुसुतः कुर्यात्तन कुर्यात्तिलतर्पणं ॥ ६॥
सीधश्चादुगयाश्चादुसपिंडं तत्रैतकं मे सु ॥ सावसरं विमोक्तं तु न कुर्यात्तिलतर्पणं ॥ ६॥ अपि त्तिको यदा विप्रोश्चादु कुर्यात्
पार्वणे ॥ पित्रे विप्रैरनुज्ञातं विश्वेदेवोपहृतं ॥ ६॥ दिनद्वये तु तिथ्यांते काले कुतुप संस्थितः ॥ आदौ पुर्वप्रशस्यती म
ल्यपरहर्षो ॥ ६॥ आसनस्थो यदा विप्रो मन्त्रमुच्चरितेति ॥ त्रयस्ते नरकं याति दाता भोक्ता पितृस्तथा ॥ ६॥ ग्रंथिये
स्य पवित्रस्य विप्रपादाभिषेचनं ॥ ततो वज्रहंतो विप्रमुब्रूता पितरः स्तथा ॥ ६॥ अग्निनेष्टे स्वधाने पिंडमस्पृश
तेति ॥ तद्दिने चोपवासं च पुनश्चादुपरहर्षो ॥ ६॥ सर्वदा दध्ने पाणि स्य देवपित्रे च कर्मणि ॥ पादौ चोचैर्गंधदानेन
कुर्याद्भेषाणिनां ॥ ६॥ स्वधार्ध्यं स्वतिसं पन्नगंधपुष्पतिलेषु च ॥ धूपदीपाद्यं दाने तु नामधेयं विद्यते ॥ ६॥
अग्नौ कर्णं तु देवस्था स्वर्गस्यादि प्रभोजने ॥ यमस्तु पिंडदाने तु नरके विकिरणं च ॥ ६॥ दक्षिणाधो मनुष्याणां
अस्मरेभूरिभाजने ॥ एवंपदविधिः श्राद्धपितृणां दत्तमक्षयं ॥ ६॥ आवाहनं स्वधाकारे ब्रह्मापणं विमर्जने ॥ यः
करोत्यपसम्येन निराशाः पितरोगताः ॥ ६॥ अनधीतो दुर्गाचारो गायको लिङ्गधारिणः ॥ तत्तमुद्रहलधरपदैते
श्राद्धवर्जितः ॥ ६॥ यती योगी बानप्रस्थे भिक्षुकाश्च तथैव च ॥ अनाहिताग्नि रनध्यायिषदैते श्राद्धवर्जितः ॥
६॥ उर्ध्वं पुद्गलं पुद्गलं च ललाटे यस्य दृश्यते ॥ कर्तुं श्रवणं भोक्तुं श्रवणं निराशाः पितरोगताः ॥ ६॥ अमन्त्रणं स्तुतिवि
से भोक्तुं न्यत्र गच्छति ॥ तच्छ्राद्धं मध्यभादुं तु निराशाः पितरोगताः ॥ ६॥ कुष्माण्डमहिषं स्त्रीरं अङ्कं राजमाषकं
चणकाश्च कुलिशाः ॥ स्वपदैते श्राद्धवर्जितः ॥ ६॥ शुक्लकृष्णगतां धान्यं दोषतो हलदायकः ॥ अपत्तिको अ
नाचारो यदैते श्राद्धघातकः ॥ ६॥ मुंडने पिंडदानं च प्रतकमोसर्वज्ञः ॥ सजीवः पितृकः स्योतगुर्वीति पितर

वच ॥ ६॥ प्रतिपद्यन्निशुक्ले दोहित्रः स्वेकपावणे ॥ श्राद्धमातामहं कुर्यात्तस्य पिंडसंगमसदा ॥ ६॥ आमाश्राद्धं तु पुर्वान्ने मध्यान्ने
तु माहात्म्ये ॥ आपिंडे अपराद्धं तु सायान्ने अद्विकंतथा ॥ ६॥ शालकस्य स्वर्गो न स्युर्ध्वली पतिरेव च ॥ अनाधीतपरप्रेष्यापचैत
श्राद्धवर्जितः ॥ ६॥ यजुषा सामगां पुर्वे श्राद्धमध्ये अथर्वणः ॥ बह्वन्त्राश्चादुशेषेण वैश्वदेवं चतुर्विधं ॥ ६॥ येकादसीयदारां मे
पिंडे यत्र निवसरे ॥ गृहे हरतु वनिभार्या कथं कर्मसंमाचरेत् ॥ ६॥ पिंडे यत्र निवर्तते मद्यादिषुकथं च न ॥ सांक्त्य तु सदा कायो निय
मा ब्रह्मवादिनः ॥ ६॥ कृष्णमादुपेदमासि श्राद्धं प्रतिदिनं भवेत् ॥ पितृणां प्रत्यहं काये निषिधे पितृतर्पणः ॥ ६॥ आमावास्यामि
ति क्रम्य भुंक्त्यस्य गृहे नरः ॥ सयेभिः पितरस्तस्य नरकायैकविंशतिः ॥ ६॥ पादौ चोचमनभ्यंगं तिलहीनं च पार्वणं ॥ श्राद्धं तु दक्षिणा
हीने निराशाः पितरोगताः ॥ ६॥ तदेतदेव पणं च वामहस्ते पितृस्तथा ॥ मतिं लंकिमसंयुक्तं तोयं रुधिरं भवत् ॥ ६॥ संकटे वि
यमेवाते ग्रहणे च दस्येयोः ॥ रात्रौ श्राद्धं प्रकुर्वीत पिंडदाने यथाविधिः ॥ ६॥ माता पित्रोद्वयैरेकं संस्पृष्ट्वा पाकयत्नतः ॥ प्रथमं
पितृकमोर्णिद्वितीयो मातरंतथा ॥ ६॥ कूर्चं तु त्रिवर्धं जयं च तत्ततस्तथा ॥ दर्शपंचादिके सममहालयनस्तथा ॥ ६॥ मे
क्षणं तु प्रहरणं दुर्तशिवं तु पार्वणं ॥ अनुजमिति एतं तिपाणि होमं विसर्जयेत् ॥ ६॥ अग्नौ कर्णं चतुर्भागे पिंडादौ परिषेच
ने ॥ बह्वचने कुर्वीत पिंडं पात्रमधोमुखं ॥ ६॥ आपोशाने वाचमने अध्येषान् तिलोदके ॥ पुनः पूरयते मोहामुरायां नम
मंजले ॥ ६॥ मासिकं प्रथमं श्राद्धं मृतकान्ते तथैव च ॥ नारी प्रथमं गर्भेश्वरैरवने नरकं व्रजेत् ॥ ६॥ श्राद्धानिमधुमं त्रैस्त
मधुदध्यायविधिः ॥ मध्याभावे जपेनं तु गुडतन्त्रसुरासमे ॥ ६॥ आमावास्यादितस्तु नेदातात्वं पंक्तिभोजने ॥ श्रानवि
रासमं चान्ने श्रानमन्त्रसमं जले ॥ ६॥ मायलयं परात्र च न्मृततिथिः सेवा ॥ दूकमासिकं ॥ आत्मा साद्य परात्र योयं दित
दायस्य अधिका स्यात्तदा ॥ ६॥ तुल्या चंदुभया परात्र समं येषूबीनं चतुर्ह्य ॥ पूर्वद्वित्रिमुद्रतं कास्यु समयेनान्वेसरेदो
चितः ॥ ६॥ जातिमात्रा पिंडादिहोत्रा तु त्वपि न मातुले ॥ प्रातः संगमयो मे अथैव स्य प्रतिपद्भवे ॥ ६॥ पितामहदिद
वानां वमने कारयेद्यदि ॥ त्रैलोकिकाग्निं विधिं स्थाप्य हामं कुर्याद्यथाविधिः ॥ ६॥ सर्वमन्त्रं समादाय पंचप्राणाहुतिस्तथा

॥ हात्रिगदाहृतीहृत्वतथातंत्रयोजयेत् ॥ २६ ॥ प्रणवेनाहृतिंवादादावंतेस्यात्तभृभुवस्वरो ॥ आहृतिंजुहयान्नाशमे
त्रैः प्राणादिपंचकैः ॥ २७ ॥ द्यात्रिगदाहृतिंवेदुत्वापिदानंनदापयत् ॥ सवेयाशस्विनामेवंविधिर्यमुदाहृतं ॥ २८ ॥
पितामहान्नयंचैवपिताचवमनंयदि ॥ तद्दिनंचोपवासंचपुनश्चाहुं परेहनी ॥ २९ ॥ महालयादिश्राद्धपुपितृश्वेदमनंय
दि ॥ पितामहादिवःस्तत्रहोमंकुर्याद्यथाविधिः ॥ ३० ॥ संक्रांतपुष्यतीपातयुगमन्वष्टकादिषु ॥ पितृश्वेदमनंयदौपुनः
श्राद्धं तकारयेत् ॥ ३१ ॥ सर्वदातपणंकुर्यात्तुवृत्तयज्ञपुरःसरं ॥ श्राद्धहेतुवर्कुर्यात्तयदिकुर्यात्तनिरर्थकं ॥ ३२ ॥ नचममृत
रूपिष्ठदः ॥ श्राद्धवतानंकमरव ॥ ब्रह्मयज्ञपुनर्वतपुतथोकारचनोचरत् ॥ ३३ ॥ पित्रोः प्रत्यादिकेप्राप्तेतपणंतुकथं
भवेत् ॥ जलनेवप्रकर्तव्यंतिवर्तः पितृकमेणी ॥ ३४ ॥ श्राद्धं कृत्वातुविधिवत्तवे श्वेदवमतः परं ॥ ब्रह्मयज्ञंततः कुर्या
त्तपणंतुतिलेविना ॥ ३५ ॥ उदकंचेदनंचक्रंशंरवेचतुलसीदलं ॥ घंटानादशिलाताब्रंअष्टांगंतीर्थउच्यते ॥ ३६ ॥
॥ गंडकीगोमतीशंरवताम्रपात्रेचचंदनं ॥ तुलसीसूक्तनादंचअष्टांगंतीर्थउच्यते ॥ ३७ ॥ दशापरधतयेनंशत
क्षीरिणनाशतं ॥ सहस्रक्षमंतदुधामधुनाप्ययुतंतथा ॥ ३८ ॥ घृताभिषेकोलक्षंतुचत्रिलक्षकनारिकेलानुकोटी
नांअनंतंगंधवारिण ॥ ३९ ॥ मक्षिकामरुताबालाभूमिरग्निर्महानदी ॥ गावः पश्यादकंधान्यंहेमविप्रः स
दाभुविः ॥ ४० ॥ नचत्यानयसेपात्रेनभूमैनचरवंपरे ॥ वैश्वदेवंप्रकुर्यात्तकुंडेवास्त्रंडिलेपिवा ॥ ४१ ॥ कंडणी
पेषणीचत्यांजलकुंभउपरकरा ॥ पंचसूनाग्रहस्तस्यवर्तंतारहरहदा ॥ ४२ ॥ अभ्यंगेस्तकेरात्रौविवाहेजन्मक
मेणि ॥ मागल्यपुनर्वसुनधायंगोपिचंदनं ॥ ४३ ॥ सूतकांतैउपाकमेगतेमासिचतुष्टये ॥ नवयज्ञोपवीतानीध
त्वाजीर्णानिसंन्यजेत् ॥ ४४ ॥ उपवीतंयदानंघंगायत्र्याश्रुतंहुवेत् ॥ प्रजापत्यंचरेद्यवायदागोदानंमिष्यती ॥
४५ ॥ जलपान्नकरेधत्वाविष्मन्कुरुतेयदि ॥ तज्जलेमूत्रसहृंपीत्वाचांद्रयणंचरेत् ॥ ४६ ॥ पादशेषपीतशेषं
संध्याशेषंतुयज्जले ॥ तज्जलेमूत्रसहृंपीत्वाचांद्रयणंचरेत् ॥ ४७ ॥ आयुष्यंप्राञ्जुरवोभुंक्तेयशसहृक्षिणा

59/1935

पुरवे ॥ श्रीकामः पश्यभुंक्तेनकदाचित्तुदृश्यते ॥ ४८ ॥ शिवेयनयोभुंक्तेनभुक्ताउदगेसुरवे ॥ वामपादतलेहस्तंतुन्यंगोमां
सभक्षणं ॥ ४९ ॥ पादुकाञ्चोत्तरीयंचतज्जलान्यारोप्यधारणं ॥ नजीवत्पितृकः कुर्यात्तपणंतिलसंयुतं ॥ ५० ॥ माघेनिशिधाः प्र
सवंतिमहिष्यः सिद्धचगावोवृद्धिवाच ॥ स्त्रीयाः श्वपौषेप्रथमेचगभेज्जातिः प्रकुर्याद्विजतपणंच ॥ ५१ ॥ तुलसीहोम
रूपणरत्नरूपेणमंजुरी ॥ गृहीत्वाविष्णुकायायेंममदोषोनविद्यते ॥ ५२ ॥ अमावास्यारवौश्राद्धमंथनंनतुकारयेत् ॥ न
वनीततुगोमांसंतक्रंचरुधिरंभवेत् ॥ ५३ ॥ दिवानक्तपुनभुंक्तरात्रौचदधिभोजनं ॥ अपथेभेजेनेतेषाअकालेमरणं
वे ॥ आत्मशय्यासनवरञ्जयापत्यकमंदलु ॥ आत्मनः शुचिरंतानीपरंपामभुविभवेत् ॥ ५४ ॥ तिलकंतुविनाविप्रो
कुंकुमेनविनास्त्रिया ॥ विधवास्तुतिलकंदृष्टोसंचेलेस्नानमाचरेत् ॥ ५५ ॥ अतिथीद्वारतिष्ठंतिअन्नंभक्षंतुयेनरः ॥ उ
दकंचस्तरापानंअन्नंगोमांसभक्षणं ॥ ५६ ॥ दधौः पिंडेषुनिर्मोत्याञ्जादृणाः प्रेतभोजने ॥ वेदाः श्रद्धेषुनिर्मोत्याश्वि
तायाहव्यबाहनः ॥ ५७ ॥ अश्विनस्यसिततपस्तेमेधाकामः सरस्वती ॥ मूलेनाबाहयेद्वीश्रवणेनविसंजयेत् ॥ ५८ ॥ म
स्तकस्यांतरेभागब्रह्मग्रंथिप्रदीयतां ॥ अन्यथादीयतेग्रंथीजपहोमनिरर्थकं ॥ ५९ ॥ सिधुस्नानंदुपछंदंपनेप्रेतवाह
ने ॥ गमनंदूरदेशंचनकुर्याद्विष्णीपतिः ॥ ६० ॥ नमकंचमकंचैवपौरुषसूक्तमवच ॥ नित्यत्रयप्रयुजानाशिबलोके
मगच्छती ॥ ६१ ॥ स्नानसंध्याजपेहोमः स्वाध्यायादिवताचने ॥ अतिथिर्वैश्वदेवश्चकमोण्यष्टौचनि ॥ ६२ ॥ भू
त्वाहम्यादिवाभुक्तारात्रौभुंक्ताचपवेणी ॥ एकादस्यामहोरात्रौभुंक्ताभुंक्ताचांद्रायणंचरेत् ॥ ६३ ॥ क्षारंतलेजलंत
अमिषंनिशिभोजनं ॥ पुनर्भोजनमापान्नंआदित्यसत्तवर्जयेत् ॥ ६४ ॥ ग्रहस्तः पक्षिभेदेनपान्नभेदेनमस्कुरीः ॥
नारीपुरुषभेदेनशरवर्नकंचजते ॥ ६५ ॥ पुष्यचौध्वेभुर्वदयात्पचंनधोभुर्वतया ॥ फलंचसन्भुर्वदयात्पचंनधोभुर्वतया ॥ ६६ ॥ पादात्तुनमस्नानकदिरस्नानंचमध्यमे ॥ स्कंधंचअधमस्नानंशिरस्नानंयथायथा ॥ ६७ ॥ मातिथिं
मनुप्राप्यउदयंयातिभास्करः ॥ सातिथीः सकलाज्ञयादानाध्ययनकमेस् ॥ ६८ ॥ मासेमास्यहस्तस्यपक्षेपक्षेनयज्ज

ना ॥ क्रतादृतीयतीनोचतथेयवत्तुवारिणाः ॥५२॥ अश्वारुदेयतीहृष्टारवदवारुदेरजस्वला ॥ सकेशाविधवाहृष्टासंचेतस्त्रा
नमाचरेत् ॥५३॥ प्रवाहेमन्धुरवेस्मानंतडागेरविहृष्टां ॥ कूपस्मानंतुपूर्वेवग्रहस्मानंतुउत्तर ॥५४॥ आवाहृष्टाविनिर्माल्य
पन्नपुष्पफलजले ॥ आहृष्टाभस्यसंपकोत्सवेयातिपवित्रता ॥५५॥ भोजनेहृष्टांनडापहाप्रतियहे ॥ संध्यात्रयांबुपानेचप
श्यात्वेद्विगम्य ॥५६॥ सूर्याग्निगुरुदेवानां विप्राणांचतथागवां ॥ पिबेत्समुरव आचम्यदिशादोपानविधत्ते ॥५७॥ शोभोमध्य
गतेहृष्टानहृष्टभृदेव्योहृष्टांशकरेभास्येभागसुतारवोहरगणेशाजाविकारुच्छपितः ॥ देव्याविष्णुहरेभवत्करवयोत्तंबोदरेजेश्व
रनाथोः शंकरभागतीतिमुरवदाव्यस्तास्तुहानिप्रदाः ॥५८॥ शंनारगदे ॥ नाशंगरेदे ॥ सुशंगनादे ॥ देनाशंगर ॥ गविशंगुदे
५९॥ निगुंशभस्मलवणंतजन्यादंतधावनं ॥ उहमादकेनचमनंतुत्यगोमांसभक्षणं ॥६०॥ प्रवासेपश्विमेशीपेपूर्वेवश्वशुर
गदे ॥ स्वग्रहेदृष्टिणेशीपेनांतरेचकदान्वनः ॥६१॥ वस्त्रनीतंकरंनीतंस्वयंपतितिसेवन् ॥ परंपन्नरानीतंस्वयंपज्जाचनि
फलः ॥६२॥ पाणोभूतानिपुष्पाणिताम्रपानेषुचंदनं ॥ गंगादकंचर्मपानेनिपिदं सर्वकर्मसः ॥६३॥ मूत्रेचत्वग्निगंडुषा
पुरिषेअष्टकृतथा ॥ भोजनेहृष्टाः शोक्तासंभोगेयोदशः स्तथाः ॥६४॥ प्रातर्मध्याह्नयोस्नानंवाचनप्रमस्तहस्तयोः
तीनानिप्रयुक्तानिपुस्तकं तं ब्रह्मचारिणाः ॥६५॥ पितापुत्रनगतं व्यनगतं व्यभ्रातरुदयं ॥ नवनारीनगतं व्यनगतं
व्यात्यणवयं ॥६६॥ कुंदं मुकुंदं तुलसीगणेशं धनं च विलंबं गरस्तथा ॥ भंगाकेद्वोजगदं बिकायां जेशिवकेतकि
शंस्ववारिः ॥६७॥ केशवाद्यस्त्रिभिः पीत्वाहाभ्यां प्रक्षालयेत्करौ ॥ द्वाभ्यां वेषोतुसंमार्ज्यद्वाभ्यामुन्मातंतथा ॥६८॥ येक
नहस्ताप्रक्षाल्यपादावपितथेवच ॥ संप्रोक्ष्यकनमूर्धनंततः संकषेणादिभिः ॥६९॥ अस्यनामिदिकर्णोचनाभित्कंभु
जोस्मृतात् ॥ एवमाचमनं कृत्वा साक्षान्नारायणो भवेत् ॥७०॥ जननीविद्यमानाय सापत्नजनी भूता ॥ क्षौरविनापिकृतव्या
पिंडुदानादिकान्क्रियाः ॥७१॥ श्रृपवायुमरवाद्यस्यः स्नानशेषघटोदक ॥ मार्जनीरेणुकेशांबूहतिपुष्पपुराकत ॥७२॥
श्रीविष्णोः पादसलिलं कादस्यापरित्यजेत् ॥ उच्छिष्टभोजविज्ञेयोमृतोयातियमात्रयः ॥७३॥ ओदनपायसेसपेष्ट

॥५॥

61/193

तपाचनधारयेत् ॥ तदष्टतमुरयातुत्यंतदन्नेमांसभक्षणं ॥७४॥ आपोशनेकरेधत्वायावदन्नेनलक्षयेत् ॥ श्वानविशममात्रे
णश्वानमन्नमंजलं ॥७५॥ दीपहीनेतुयोभुंक्तेभुक्पात्रुदश्रुवे ॥ भिन्नपात्रतुयोभुंक्तेभुक्पात्रांदायणंचरेत् ॥७६॥ स्नाने
रजकतीर्थेषुभोजंतगणिकाग्रहे ॥ उच्छिष्टवर्णभक्षअन्नं गोमांसभक्षणं ॥७७॥ रजकीउदकेपीत्वागवांक्षीरेणताम्रयोः ॥
उहमादकेचनान्चमन्त्रीणित्रीणिमुरासमाचउच्छिष्टभोजविज्ञेयोमृतोयातियमालयः ॥७८॥ परिषेचनमारभ्यप्रागयंवृत्रि
कंवलि ॥ बदरीफलमात्रेणअंगुत्ययेविभुक्षिपेत् ॥७९॥ वषणंमैथुनंतीर्थवजेयेतगभिणीपतिः ॥ श्राद्धंचसप्तमान्मासा
द्वध्वेचान्यत्रवेदवित् ॥८०॥ दाहनेवमनंचेच्योत्तवेगिरिहणं ॥ नाममारोहणंचेवजथेतगभिणीपतिः ॥८१॥ प्रेतव
हृदधिस्नानंवमनंपिंडपातनं ॥ विदेवागमनंचेवनकुर्यात्तगभिणीपतिः ॥८२॥ श्राद्धंस्त्रीब्राह्मणेगत्वा मासमेकं निरंतरं
॥ इहजन्मनिश्राद्धंमृतस्वानेभविष्यती ॥८३॥ तैत्राभ्यंगं प्रतध्वंमैथुनंक्षौरकर्मणी ॥ यावत्स्नाननकुर्वीततावत्तच
श्राद्धं तं सवत् ॥८४॥ नोदिश्राद्धेयदिलग्नमध्यवहस्तथा मातरजश्वलाया ॥ चोलेपनीतिनेविवाहपुत्रीपुत्राविवाहः कु
रुतेप्रशस्तः ॥८५॥ श्रुतेनिष्टवनंचेवदतोच्छिष्टतयान्ते ॥ पतितेभोषणेचवदक्षणाप्रवणंस्मृतं ॥८६॥ आग्निगपश्र
वदाश्वसोमसूर्यास्विभस्तथा ॥ सर्ववतुविप्रस्यकर्णतिष्ठतिदृष्टिणेः ॥८७॥ आपाकासितपक्षपुमेत्रश्रवणरेवति
॥ संगमनेवभोक्तव्यं द्वादस्याहोदशीहरत् ॥८८॥ विप्राणां भोजनकाल्यदिदोपोविनस्यति ॥ पाणिभ्यां पात्रमादायसा
स्वरं मनसा स्मरेत् ॥८९॥ द्रिष्टांतचपुनदंपुनशोपंभोजनपुनः पुनअन्नंनोक्तव्यंभाक्ताश्वोदायणंचरेत् ॥९०॥ वल
यतीचब्रह्मचारिचपक्षान्नस्यामिनाउभौ ॥ तपोरन्नमदत्वाभुक्ताश्वोदायणंचरेत् ॥९१॥ यतीचब्रह्मचारिचवि
धवाचरजस्वला ॥ पुनर्भोजनतावत्तुत्यगोमांसभक्षणं ॥९२॥ पचप्राणाहुतिहृत्वायन्नं परिमदनं ॥ मदितंतेपित
श्वान्नेभुक्ताश्वोदायणंचरेत् ॥९३॥ पचप्राणाहुतिपूर्वनरवमाज्येनविक्षिपेत् ॥ तदन्नंश्रेणुयातुत्यंतुत्यगोमांसभ
क्षणं ॥९४॥ संध्याहीनव्रतेचविप्रवेदविजिते ॥ नोयमन्नेरुदतोयसविप्रोब्रह्मचातकः ॥९५॥ दशप्रणवसंयु

मिन्नयंत ॥ वेदेन पत्न्यामग्निं त्वेन संवेदो र्निरग्निकः ॥ ५७ ॥ शर्माधाने पृथुवने सीमं तोन्नयनं तथा ॥ जातकं मेनामकं मे
 भुक्त्वा नां दायणं चरेत् ॥ ५८ ॥ अन्नं न वपाय संभक्ष्य तं न व्यंजनादिकं ॥ अनेन पृथुवनास्यमि सवस्यादेव प्रवृत्तं ॥ ५९ ॥ मध्ये
 अन्नं प्रतिष्ठाप्य दक्षिणे घृतपायसं ॥ शाकादिपुरन रुद्राण्यभक्ष्यं भोज्यं च वासतः ॥ ६० ॥ गंगायां सास्करं स्नानं मातृपित्रो
 र्मेतद्विनि ॥ आधानं सोमपात्रे न च पदं सुमेरं विधीयते ॥ ६१ ॥ मुक्तकृच्छ्रं स या विप्राः पृथिव्याः पादमुच्यते ॥ पदं पदं
 मुखापात्रं च दद्यात् ॥ ६२ ॥ इदं शो अष्टमे कृष्णमुक्त्वा न वपे च मे ॥ यथा माता मुरक्षे ततया कुर्वंतु च इमा ॥ ६३ ॥
 रात्रौ रविरतावले पाषाणगंधलेपन ॥ नापिकं स्थगृहक्षेत्रशुश्रूक्षस्यपि श्रियं हरेत् ॥ ६४ ॥ शर्वरी दीपको चंद्रो
 यमातं सूर्यदीपकः ॥ त्रैलोक्यधर्मदीपानी मुपुचः कुलदीपकः ६५ ॥ मित्रदोही कृतं च स्यते पतिश्वासघातकः ॥
 तेन गानकं याति यावच्चंद्रादिवाकरः ॥ ६६ ॥ ब्रह्मचर्यो हिताग्निश्च जपेदंशे तं रंजते ॥ वानप्रस्थो यतिश्चैव सह
 स्नादधिकं जपेत् ॥ ६७ ॥ यदा तु मध्यगोविंदमोडान्यो नो करं यजेत् ॥ आग्नेयां गणना धनं च नैकृत्या तपनं तथा
 ॥ वाप्यमं बिको चैव यजेन्मन्त्री समाहितः ॥ ६८ ॥ रविर्विनायकः श्र्यंदी रंजो विष्णुस्तपे च मः ॥ अनुक्तमेण पृ
 ज्यते विक्रमेण महदुप ॥ ६९ ॥ रवादिता न पुनः रवादेनोदकादि फलानि च ॥ प्रत्यस्मिन् वषणं चैव गोमांसाणि नि
 गद्यते ॥ ७० ॥ आपो जने आचमनं पंचे वाप्यपुचहिजाः ॥ शब्देन कारयेद्दिशः कृपा चैव नारका भवेत् ॥ ७१ ॥
 शब्देनाचमनं कृत्वा शब्देन घृतपायसं ॥ शब्देनापः पयः पीत्वा तत्सर्वं मदिशमम ॥ ७२ ॥ कृच्छ्रीना तु या नारी
 करेति पवनक्रिया ॥ तदुक्तं मांसं या तुल्यं तदुत्सं मुरयासमः ॥ ७३ ॥ इविडाश्वां दुकनां दामहाराष्ट्रश्च गुर्जरः ॥
 इविडं पंचविरव्यातं वंध्यादक्षिणावासितः ॥ ७४ ॥ कान्यकुब्जा वनमरूपा गौडा उल्लिख्ये मोधिलाः ॥ पंचगोडं ति
 विरुगातं वेध्या उत्तरवसितः ॥ ७५ ॥ तिलधेनुगजो बाजी प्रतान्नमजिनं तथा ॥ मुरभिस्तु यमानं च मसं नाच
 प्रतिग्रहः ॥ ७६ ॥ अश्वग्राह्यगजग्राह्यो चोपयतो सुखी ॥ परान्नेनैव गृह्णीयात् प्राणैकं वगं तरेपि ॥ ७७ ॥

॥ ७१ ॥

एकहारीतपस्वी च द्वितीयो बलवर्धनः ॥ तृतीयो रोगसंचारी चतुर्थं मरणं भुवः ॥ ७८ ॥ अन्नेन तं दुलेवापि आज्येन सलिले
 न वा ॥ अक्षमं च घ्रायेण वेदं वे विधिं स्मृतः ॥ ७९ ॥ अघ्राता मानसी संध्या प्राणाया मविवर्जिताः ॥ गायत्री स म्यगञ्ज
 यं मृयो या घ्रायं च निवेदयेत् ॥ ८० ॥ तिष्ठेन्न अघ्रायं दद्यात् विपुला लेषु बद्धानः ॥ प्रातः संध्या न्हयोरनुसान्नेभू मि संस्थितेः
 ॥ ८१ ॥ उपन्नमः प्रभाते तु मध्याह्ने कान्तु संस्थिते तु पविष्यतु सयाने जले मध्ये जले स्थितं ॥ ८२ ॥ प्रातर्नामा जप
 कुर्यात् संध्यां न्हं हृदि संस्थितं ॥ सायं जपतु नान्नाग्रं विविधं जपलक्षणः ॥ ८३ ॥ यदिसंध्या मुनु प्रात आलस्यादि नि
 वर्तते ॥ सूर्यहत्या करिष्यामि उलूकत्वमवाप्नुयात् ॥ ८४ ॥ संध्या काले तु संप्राप्ते संध्या नैवाप्युयासते ॥ जीवमाने भवेच्छु
 द्रो मृतश्चानेव जायते ॥ ८५ ॥ कालेन वंदिता संध्या सा संध्या फलदायिनी ॥ अकालेन वंदिता संध्या संध्या वंद्य फ
 लप्रदाः ॥ ८६ ॥ यत्ने विवाहे यात्रायां सभायां देवता लये ॥ संध्या निकालं विच्छेदो न दोषः संकटा वयं ॥ ८७ ॥ अन्न
 तं मद्यं गंधं च दिवा मुक्ते च मेधुने ॥ परान्नेनैव त्रीस्यान्ने सायं संध्या बहिर्जले ॥ ८८ ॥ बहुल्यं वा सरत्स्योक्तं य
 स्य कर्मैवोदितं ॥ तस्य तावति शास्त्रार्थं कृतेः सर्वकृते भवेत् ॥ ८९ ॥ केन कथांशं करं वर्ज्यं तुलस्यो च विनायकं ॥
 नगंधे रिकान् चक्रैः शालग्रामं तथा क्षतं ॥ ९० ॥ रविरंशं वषणं तोयं पायसं वन्निमवच ॥ हस्तहस्तेन गृह्णीयात् तद्वंति पु
 ष्यं पुनरुक्तं ॥ ९१ ॥ द्वौ दभौ दक्षिणे हस्ते वा मेत्री णितथा सने ॥ उपवीति शिरवा करयेत् पृष्ठं कृत्वा द्वाभ्यां न्यते ॥ ९२ ॥
 निराशास्तु निवर्तते वरुचि निष्यिडने कृते ॥ तस्मान्न पीडयेद्दस्त्रं अकृतं तपेण भवेत् ॥ ९३ ॥ तीरे निक्षिप्य तद्वस्त्रं ब्रह्म
 जं समाचरेत् ॥ ततो निष्यिडय वस्त्रं पुनश्च स्नानं संध्या समाचरेत् ॥ ९४ ॥ उत्तानेन तु हस्तेन कृतं व्यग्रोक्षणं भवेत् ॥ अवा
 र्थेन न हस्तेन कृतं व्यस्य ददोक्षणं ॥ मुक्षीय रं तु तयत्रो यमभ्युक्षणा मिति स्मृतः ॥ ९५ ॥ वरुचि सने च दारिद्र्यं पाषाणे
 रोगं संभव ॥ मदिम्या दुःखमाप्नोति काये भवति निष्फलः ॥ ९६ ॥ कृष्णाजिने ज्ञानविधिसर्वे सिद्धिश्चैव कृते
 ॥ मोक्षस्याद्याद्यन्मै ण ज्ञानवधिः कुशासने ॥ पूर्ववचय करं चैव दक्षिणे चाभिचरणं ॥ पश्वमेधन धातुं च उत्तरं

65/1935

सात्त्विकमतिः ॥ आग्ने आकर्षणं चैव वायव्योच्चारणेन च ॥ नैऋत्यादर्शनं चैव ईशान्यां तानमेव च ॥ रेवातिरेतपः कुर्यात्तवा
स्तव्यं गोमतीतटे ॥ दानं दद्यात्कुरुक्षेत्रे मरणं जान्हीतटे ॥ १६॥ दूरस्थं जलमध्यस्थं धावंतं धनगर्वितं ॥ विद्यावंतं म
देन्यतनमस्करं तु व्रजेयेत् ॥ १७॥ वत्सरादौ वसंतादौ बलिं राजेत धैवत् ॥ तैत्तिः भ्यंगं मकुर्वाणो नरकं प्रतिपद्यते ॥ १८॥
उत्तमानारकोपेतामध्यमालुसतारका ॥ अधमासूर्यसहिता प्रातः संध्या त्रिधामता ॥ १९॥ उत्तमासूर्यसहिता मध्यमा
स्तमितो रवी ॥ अधमातारकोपेता सायं संध्या त्रिधामता ॥ २०॥ ब्राह्मणक्षत्रियो यो हि उग्रमश्वधारामवेष्टुर्ही ॥ स
जीवेतां चोडालो स वै कर्मबहिष्कृतः ॥ २१॥ अग्निना सस्मना चैव स्तंभेन सलिलेन च ॥ मध्ये द्वारं प्रकुर्वीत पत्तिदोषान्
विद्यते ॥ २२॥ घृतपक्वपयः पक्वपक्वकवल्लवन्निता ॥ तदन्नं फलवद्वात्स्येन दोषो मनुरब्रवीत् ॥ २३॥ द्यौर्लोककतहस्तं नभाष
मात्रं जलं पिबेत् ॥ तन्यूनमधिकपीत्वा सुरापानसंभवेत् ॥ २४॥ चित्राहतिं बलिदंष्ट्रात्पान्नात्सवदंशां गुलं ॥ तत्रस्था
नपरित्यज्य मुष्टिमान् प्रमाणतः ॥ २५॥ नमस्कारं विना कुर्यात् आशिर्वादे तु यो हि जा ॥ विप्रो भवति न्योडालो यजमान
स्तु शूकरः ॥ २६॥ गुरुरग्निर्दुर्जातीनां वर्णानां ब्रह्मणो गुरुः ॥ पतिरेको गुरुस्त्रीणां सर्वस्याभ्यागतो गुरुः ॥ २७॥ पथि
वाडालकंदंष्ट्रा कुर्यात्सुखं बलोकनं ॥ यदि संभाषणं कुर्यात् गायत्री मनसारसरत् ॥ २८॥ तजैनी चूर्णे युक्तं पणं पृथ
चलेपनं ॥ तत्पणं सप्तद्विप्रः सुरापानसंभवेत् ॥ २९॥ काष्ठभारसहस्राणि घृतं कुंभं भृशतानि च ॥ अतिथीर्येन
पूज्यंते तस्य होमो निरर्थकः ॥ ३०॥ शिरवायुज्ञोपवीतं च ब्रह्मकर्मपरित्यजेत् ॥ सर्जीवेते वचोडालो भवानपि नि
पुत्रायते ॥ ३१॥ नमस्येकस्मिन् पक्षे च पक्षे भोमेन संयुता ॥ व्यतिपाते च रोहिण्यां सा पक्षी कपिल्याः स्मृताः ॥ ३२॥
वत्सरादौ वसंतादौ विजयायां बलिदिने ॥ हर्षदेन्यादिरूपेण तत्तद्वै प्रयच्छति ॥ ३३॥ द्यौर्गुलं मूलबलयं यं धिरेकां
गुलीं भवेत् ॥ चतुरंगुलमयं स्यात्तपविन्नस्य प्रमाणतः ॥ ३४॥ रात्रौ प्रहरपयं तं दिवा कर्मणि कारयेत् ॥ अव
गाहं च सौरे च ब्रह्मयज्ञं च व्रजेयेत् ॥ ३५॥ कुशोसी कुशपुत्रोसी ब्रह्मणानिर्मितः पुरा ॥ त्वपि स्मृते स च स्नातो

यस्य दंष्ट्रं धिबंधनः ॥ ३६॥ भोजनं पित्रसं सस्यामं न मुञ्च्यारयेयद् ॥ ३७॥ चोडालो स च विज्ञेयो स च कर्मबहिष्कृतः ॥ ३८॥ उद्यो
गः साहसं धैर्यं बलं बुद्धिः पराक्रमः ॥ पठेते यत्र तितितं नंदं वापि शंकते ॥ ३९॥ अतिदुर्जेन संगे न मानहानिः पदे पदे ॥
पायकोलोहसंगे न मुद्रते ताडणं यथा ॥ ४०॥ उच्चैरध्वं यनं पुरातनकथास्त्रीभीः साहा लापनं ॥ तासां भर्तृकलात्नं
प्रतिदिने तत्पाकमिष्यास्तुतिः ॥ आदिशश्च कारवलंबनकथापां जित्यलेखकिया ॥ होरागारुडमंत्रवादिनिपुणो भिक्षोगुण
हादशाः ॥ ४१॥ परसंवासुखं हतिपरस्त्रीहंतिर्जीवितं ॥ परान्नं सुकृतं हंति ब्रह्मस्वहंति संततिः ॥ ४२॥ आत्मना मगुसेनो
मना मानिक्यपणस्य च ॥ श्रेयस्कारो न गृहीयाज्येष्टापत्यकलत्रयोः ॥ ४३॥ युबुके यस्य रोमाणि न वक्षसि न गन्धयोः ॥ त
स्य मेत्री न कते व्यायदानिर्मानुषी मही ॥ ४४॥ आसनं वेधुसंकीर्णं विप्रसंकीर्णं मेदिरे ॥ शयनं सुतसंकीर्णं देहिमे मधु
सूदन ॥ ४५॥ द्वेधा द्वेधा भ्रमं च कृतांतेषु कनकेषु च ॥ तेषु विरक्तेषु द्वितीयः परमेश्वरः ॥ ४६॥ पानोः पष्टछसि मातेरी ॥ अ
भक्षो भक्षयंति च ॥ श्वानः कपाल्यानीयं सिन्धुतं केन हेतुना ॥ ४७॥ गोश्रासं ग्रामदग्धं च वृत्तिच्छेदे सिमाहरेत् ॥ कस्या
वेदविक्रियं च येन मां गेन गम्यते ॥ ४८॥ अंभाकृता च भोक्ता च यस्य संमं धिरेव च ॥ एतेषां सूतकं हंति दशरात्रेण शु
ध्यती ॥ ४९॥ विवाहयात्रा द्वात्रिंशत्पुच्छं उपवीतं ग्रहणे सिमंते ॥ दशाभिधाने हवने प्रसूतो न वाग्निवक्रं परिचि
तनीयं ॥ ५०॥ अतिबुधजनं मेरीराजं गवाग्रहं नीपशुकविधनविद्यबालभार्योरिदास ॥ ग्रहरहः कृष्णरोगं लोका
वाते दिवा णोष्टणमपि च सुपेक्षा कुर्वते काये हानिः ॥ ५१॥ प्रभुर्विवेकी प्रमदासुसीला तुरंगमशस्त्रनिपातधी
रः ॥ विद्वान्निर्वाणी धनीकः प्रदाता भूमंडलस्याभरणानि पंच ॥ ५२॥ देशादणं पंडितमित्रतां च वारंगनाराजसमा
प्रवेशं ॥ अनेकग्राह्याणि विलोकितानीन्वानुयं मूला निभवंति पंच ॥ ५३॥ आत्मनो मुरवदोषेण बध्यते शुकसा
रिका ॥ बलास्तवनवध्यंते मौन्यं सर्वार्थसाधनं ॥ ५४॥ अग्निविप्रो यमाराजसमुद्रउदरग्रहं ॥ संततानि न पू
यंते पूयमाणपुनः पुनः ॥ ५५॥ ये कस्तपो हिरध्यायात्रिभिर्गीतं चतुः पथः ॥ पंचसप्तकृषीणां च संग्रामबाहुभिर्जे

जनेः ॥ ३५ ॥ स्वग्रामेष्टमन्त्रान्तरं अन्यग्रामे तदर्थकं ॥ यदुष्टे पादमन्त्रान्तरं पश्चिमादवदन्वरेत् ॥ ३६ ॥ देयाधीनं जगत्सर्वमं
 त्राधीनाश्च देवताः ॥ ते मन्त्रब्राह्मणाधीनाः ॥ ब्राह्मणो मम देवता ॥ ३७ ॥ ना देवांश्चाददात्तन्नना विष्णुः पृथिवीपतिः
 ॥ नाक्रधिः कात्मकतोरे नारुद्रकमपादकः ॥ ३८ ॥ विद्वत्स्वल्पत्वं च नेव तुल्यं कदाचन ॥ स्वदेशपूजिते राजे विद्वत्
 न्मन्त्रं पूजयेत् ॥ ३९ ॥ धनानि भूमौ पशुवश्च गोष्टे कोताग्रहद्वारिजनः स्मरणे ॥ देहस्थिताया परलोकमार्गो धर्मो
 तुल्यगच्छति कथं ॥ ४० ॥ कालेन फलं ते वेदामासमेकं पुराणकं ॥ सद्यः फलति गांधारी ज्यातिर्वैद्यनिरंतरं ॥ ४१ ॥
 राजा कुलं बध् विप्रानियोगी मन्त्रिणः स्मृता ॥ स्थानभक्षणं भोजं ते दत्ता केशानरवानरः ॥ ४२ ॥ अन्नदानं परं ज्ञेयं वि
 द्यादानं ततो धिकं ॥ अन्नेन क्षणिकाले प्रिया वजीवसु विद्यया ॥ ४३ ॥ कुक्षौ तिष्ठति यस्यान्नं वेदाभ्यासेन जीयते
 ॥ कुत्सान्तरकते तेषां दशपूर्वो दशपरान् ॥ ४४ ॥ विद्यासमं नास्ति शरीरभक्षणं कातासमं नास्ति शरीरतोष
 णं ॥ मातासमं नास्ति शरीरपोषणं ॥ चितासमं नास्ति शरीरशोषणं ॥ ४५ ॥ रवन्ती सप्तपातालं भूमत्याकाशमं
 त्रं ॥ धावतां सकलां रथीना दत्तमुपतिष्ठती ॥ ४६ ॥ रवेरे रवेरे पुषां इत्येक्य विक्रयमो धुनः ॥ भोजनं पराधीनं
 त्रिभिः पृसां विदं वणा ॥ ४७ ॥ गीतशास्त्रविनोदेन कालो गच्छति धीमतां ॥ व्यसनेन हि भूरवोणां निद्रया कल
 हतव ॥ ४८ ॥ तैलाभ्यंगं हि जोजिष्ठं विप्रानामे गमदेनं ॥ गवां कंदुयमानेन कोटियत्नफलं भवेत् ॥ ४९ ॥ उत्तमे
 सहगंतव्यो गौरवं च पदं पदं ॥ पुष्पमालाप्रसंगे तस्मिन् शिरसि धारयेत् ॥ ५० ॥ गतश्रीर्गणकां देही गतायुश्च वि
 किम्बिकान् ॥ गतश्रीश्च गतायुश्च ब्राह्मणां हे शिरारत ॥ ५१ ॥ सुभाषितकथाहीनं रसहीनं च तांबूलं ॥ यन्मुखे
 वेदविभ्रं तन्मुखं बिलुप्यते ॥ ५२ ॥ तुलसीतलसीजाता मुकुंदोपि मकुंदता ॥ गुजराणां मुखे प्राज्ञा विवोपि श
 वनगतः ॥ ५३ ॥ गुणाः कुर्वन्ति दूतत्वं दूरे पिवसतां सतां ॥ केतकी गंधमाधाय स्वयंगच्छति पदपदः ॥ ५४ ॥ वसंत
 योवनो रक्षोपुरुषो धनयोवनः ॥ सोभाग्यं योवनो नारी विद्यापंडितयोवनः ॥ ५५ ॥ सत्यां माता पिता ज्ञानं धर्ममा

॥ ५५ ॥

तादयासखी ॥ शान्तिपत्नी क्षमापुत्रोपदेते मम बांधवाः ॥ ५६ ॥ उत्तमो मानमिच्छेति मध्यमो धनमानही ॥ अधमो धनमि
 छेती ॥ मानोऽपि महतां धनं ॥ ५७ ॥ कुग्रामवस्ती कुलहीनं सेवाकुभोजनं क्रोधमुरविचभायो ॥ मुखे च पुत्रो विधवा च क
 न्याविनाग्निकाष्ठेन दहेच्छरीरे ॥ ५८ ॥ बालसखित्वमकारणं होस्यं स्त्रीपुविवाहं असज्जनसेवा ॥ गर्धभयानमसंस्कृत
 वाणीषट्संनरोत्तुतामुपयाती ॥ ५९ ॥ शीघ्रतुल्लाहरे तत्रज्ञासी प्रज्ञाकरावच ॥ शीघ्रवत्करीनारी सीघ्रतुल्लाह
 रयः ॥ ६० ॥ श्वकस्य विषं पुच्छं मक्षिकस्य विषं शिरः ॥ भुजंगस्य विषं दंतो सर्वांगदुर्जनस्य च ॥ ६१ ॥ मातायद्विषं
 दद्यात्पिता विक्रयत सुतः ॥ राजा हरति सर्वस्वं कातत्र प्रतिवेदना ॥ ६२ ॥ निजले वृक्षरत्नानि सभारत्नानि पंडितः
 ॥ सैन्यानि गजराजानि ग्रहरत्नानि बालकः ॥ ६३ ॥ पुष्पेषु च पातशरीषु लंकास्त्रियेषु रभापुरुषेषु विष्णुः नदीषु गंगा
 नपती पुरातनः ॥ काव्येषु माधवः कविकालिदासः ॥ ६४ ॥ मन्त्रे तीर्थे हि जेदे वेदे वेदगुरुभेषजे ॥ यादृशी भावना ज्ञेया
 सिद्धिर्भवति तादृशी ॥ ६५ ॥ वयो बद्धः स्तयो बधाय च बद्धा बद्धश्रुतः ॥ इत्येते धनवधानां हारे तिष्ठति किंकरः ॥ ६६ ॥
 पुष्पं दृष्ट्वा फलं दृष्ट्वा दृष्ट्वा नारी च मुदरी ॥ इत्येते श्रीणि रत्नानि कस्य निश्चलं ते मनः ॥ ६७ ॥ मनो धावति सर्वत्र म
 टो नमज्जगजयथा ॥ ज्ञानमकुशमात्रेण तस्य निश्चलं ते मनः ॥ ६८ ॥ अग्नि कुंडु समानरी च तं कुंभसमोनरः ॥
 परस्त्री जानुजंघेन तस्य निश्चलं ते मनः ॥ ६९ ॥ मातापतिव्रताय स्य सत्कुलं यस्य वेपिता ॥ उभयोर्वाप्ये संबंधे
 तस्य निश्चलं ते मनः ॥ ७० ॥ आदिचोरकफट्टस्य च वावरस्य च ॥ तेषां चोरस्य नास्तीयः स्मरंति कपट्टकः ॥ ७१ ॥
 ॥ कफस्य च यो भयार्थं भिर्नेमिहि नीसती ॥ तासां भरणमात्रेण चोरो भवति निष्फलः ॥ ७२ ॥ रात्रौ जागर
 णं सारसारमाधवपूजनं स्त्रियाणां ताडणं सारं सारं अतिथिपूजनं ॥ ७३ ॥ सुवर्णं पृषिता रथी विचित्रं ति
 योनरः ॥ शूरश्वकृतविद्युश्च पश्वजानातिशेवितुं ॥ ७४ ॥ महतरूपा नमाश्चिन्त्य फले भाग्यानुसारिणः ॥ इरा
 नं कंठलग्ने पिवा सुकवायुमक्षकः ॥ ७५ ॥ अमृतं पूजयेद्वाजा अमृतं पूजयेद्द्विजः ॥ अमृतं पूजयेद्वास्त्री अमृतं

मंतिविनस्पती ॥७६॥ नीन्वाश्रयं न कर्तव्यं कर्तव्यं महदाश्रयं ॥ अजा सिद्धप्रसादेन आरुदांग जमस्तके ॥७७॥
 शास्त्रपूजवंदेहावयवस्वरूपतत्त्वविवेक ॥ दृष्टिपूतं न संन्यासमनः पूतं समाचरेत् ॥७८॥ उपपद्यते विनोदयतदरि
 द्राणामनोरथा ॥ बालवेधवदग्धानां कुलस्त्रीणां कुचाविव ॥७९॥ नदी ॥ तीचरेपेक्षया च नारीतिराश्रया ॥
 मेन्त्री विरहितो राजा सचरायुचिरायुषः ॥८०॥ दृष्टभार्याशुगेमित्रः शून्यश्रोत्रदायकः ॥ सपस्यचग्रहेवासोम
 युरवनसंशयः ॥८१॥ दूरस्थापि स मिपस्तेसमिपस्तेपि दूरतः ॥ चतुरंगुलप्रमाणेन कणचक्षुर्न दृश्यते ॥८२॥
 शतं विहाय भोक्तव्यं सहस्रं स्नानमानचरेत् ॥ लक्षं विहाय दातव्यं कोटित्यक्तो हतिभजत् ॥८३॥ उपकर्तुं प्रियं व
 त्तुं कर्तुं स्नेहमरुत्तिमं ॥ सज्जनानां स्वभावायें कदुःशरिरीकृतं ॥८४॥ भाग्यफलतिसर्वत्र न विद्या न च पांतिने
 ॥ समुद्रमथनान्नेह रिलक्ष्मीहरो विषं ॥८५॥ जिह्वादग्धं परान्नं च हस्तौ दग्धं प्रतिग्रहः ॥ मनदग्धौ परस्त्रीणो
 कथं सिद्धिर्भविष्यति ॥८६॥ मिष्टान्नदाता तरुणाग्निहोत्रिसमोपवासी च पतिव्रता ॥ देवप्रघोषे रणरंगधीरः शरती
 जीवलोके समबंधनीयः ॥८७॥ नतप्रिराशोधनसंचयेन न पडितः स्तुतिमुपाधितेन ॥ न सागरस्तुतिमहाजलेन
 न तस्मिन्नुग्रियदवांनेन ॥८८॥ काकशङ्खभयाद्दूपाश्रितोत्तरति न मेदा ॥ मध्ये च मकरग्रस्ता कर्णागुणविमुञ्चती
 ८९॥ सिद्धमन्नं फलपक्वं नाराप्रथमयो वन ॥ कालक्षणेन कर्तव्यं सद्यः कृत्वा तपडितः ॥९०॥ आत्मिदोषनपस्यति
 परदोषनिरीक्षसी ॥ न चोरो न च भर्ता गजलैति तिनग्नकिं ॥९१॥ गवांश्चात्प्राणानां च स्त्रीणां चैव तपश्चिनां ॥
 दोषादंशुकर्तव्या देशत्यागोपि दीयते ॥९२॥ मूलकोटिजन्वांश्चात्प्राणानां च स्त्रीणां चैव तपश्चिनां ॥
 सर्वबांश्चालनिंदकः ॥९३॥ न चोरो न च भर्ता गजलैति तिनग्नकिं ॥९४॥ गवांश्चात्प्राणानां च स्त्रीणां चैव तपश्चिनां ॥
 धनं यः पुरुषो बहती ॥९५॥ शुचिर्भूमिगतं तोयं शुचिर्नारीपतिव्रता ॥ शुचिः क्षेमकरो राजा संतोषी ब्राह्म
 णः शुचिः ॥९६॥ वरुणहीनं मलकारघटहीनं च भोजनं ॥ स्वरहीना च गांधारी भावहीनं च मेयुनं ॥९७॥ अथो १०

दकं जने कुंभं अग्न्यक्षरगवाधुं ॥ अन्यविद्यामहागर्वां कुर्याद्वदुचेष्टकः ॥९८॥ सत्यान्नेतीथयात्रायां विवाहं यजकमं
 ॥ वापीकूपतडागेषु स्वयंगच्छति धार्मिकाः ॥९९॥ दुर्गदेन्द्रादियतदानं अपूज्यति गङ्गां न ॥ अनाथप्रेतसंस्कारे को
 दियत फलं न भवेत् ॥१००॥ प्रभाते मेधुने चैव प्रस्नानं तं भावने ॥ स्नानं भोजनं कायचक्षुर्कमोहं विधायते ॥१०१॥ संसारताप
 ग्धानो न्ययेति श्रान्तिकारकः ॥ अपत्यं च कन्यं च सतां संगतिरेव च ॥१०२॥ ये कपोलं विना पात्रं ये कयेनोपवृत्तिना ॥ प्र
 न्यस्तं नुनक्षेत्रोचं द्विजः श्रद्धासमाचरेत् ॥१०३॥ गावः पस्यति गंधेन वेदेः पस्यति वातुवा ॥ चारेः पस्यति राजानोऽश्वः ॥ भ्यामि
 तरं जनाः ॥१०४॥ उद्योगः कलहः कंदुयत इव परस्त्रियः ॥ आहारमैश्वर्यं निद्रां ज्ञेयमानं तु यद्वेत् ॥१०५॥ धानं चैव मत्ता मा
 ता यधः चैव मृतः सुतः ॥ तारुण्यं च मत्ता माया पातकी रुत निश्चितं ॥१०६॥ अधिकारश्च गणेशश्च अणं च श्वानं मेधुनं ॥
 आगमं सुरवमाघ्राति निगमे प्राणसंकेतः ॥१०७॥ भुक्त्वा शतपदं गच्छेत् पश्चात्तां ब्रह्मचरणं ॥ गायनं वा मन्त्रां च नास्ति बंधः
 प्रयोजनं ॥१०८॥ उपाध्यायश्च वेद्यश्च रन्याते च वरांगनास्तिका दृष्टिकारोऽथ कायोऽस्यो तत्तृणा समः ॥१०९॥ माजीरयु
 दः कलहः कुदंबरजश्च न्नास्तीज्वलितं रद्वेच ॥ अकालदृष्टिः शवस्तु कंच दृष्टा गतान् पुनरागमेन ॥११०॥ अप्या
 ससारणी विद्यावृद्धः कमौ नुसारिणी ॥ देवानुसारिणी लक्ष्मीफलं भाग्यानुसारिणी ॥१११॥ जायुर्वित्तं ग्रहद्विदं मे
 त्रमोयुजं मेयज ॥ दानमानापमानं च न वगोप्यामि कारयेत् ॥११२॥ उद्योगेनास्ति दारिद्र्यं जायतो नानि पातकं ॥ मोन
 र्यकलहं नास्तीनास्तीनास्ति जागरतो मय ॥११३॥ मणिलुब्धतिपादयेकाचः शिरसि धारयेत् ॥ कपविश्रयवेत्तायां
 काचः काचमणिमणिः ११४॥ उत्तमः स्य यणं कापं मय प्रहृष्टं ॥ अधमस्य अहो गन्धं चान्द्रात्तु स्य दिनेने ॥११५॥
 रात्रौ प्रमादिराकाशं प्रभाते मेघं देवे ॥ मध्याह्ने जलविंदस्यादनां च चैव स्वल्पं ॥११६॥ अश्वेने वगं जने वयां च नै
 व नं वच ॥ अजा पुनर्विदद्या देवो दुर्बलघातकः ॥ असंयुष्टा हि जानश संतुष्टा च महीपति ॥ सज्जनगणिका
 नशानि न जन्तु कुम्भो गणा ॥११७॥ प्रजापतिगोनरेड्या विप्राणां मानवकुण्डला ॥ ययज्या च नारीणां अश्विनव

धमन्यते ॥१८॥ पंक्तिमेदीयथायाकी निद्रात्पुणनिंदकः ॥ आदेशोपदविक्रीतापंचौ ते ब्रह्मघातकः ॥१९॥ अश्वस्यसा
गरोमधेनस्यैवोक्तान्वन ॥ अश्वत्थमंदवारैचपवण्यासागरंस्थेत् ॥ रविवारेयथाद्वैतस्थासोमेचविल्वकं ॥
प्रमादेनविचिन्वेतच्छिन्वेतिरवे ॥ २०॥ पुराणेतेस्मृतांतेमैथुनांतपुत्रायती ॥ सामातीसर्नदापत्रमुक्तिस्तत्रनसंश
यः ॥२१॥ मात्रागमनसुरापानं ब्रह्महत्यासमानिव ॥ सिंधुतीरेनिधनंजन्यत्किंचित्तप्तविष्यति ॥२२॥ अत्रिष्टा
यावणाग्निश्चमुरवेशेबास्थलजले ॥ विषयायांचकताप्रीतीषडेतेबुद्धापमा ॥२३॥ त्वयामेमुंचितापक्षामयातेमु
दितंशिरः ॥ शटेप्रतिशठकुर्यात् आदरस्यप्रत्यादरः ॥२४॥ परयोनिगतेविंदुकोटिपूजाविनस्यति ॥ तीर्थहानिस्त
पोहानिब्रह्महत्यापदेपदे ॥२५॥ अटनपिमहाकृत्स्नापिशंनपिरसातलं ॥ उत्पत्तंनपिचाकाशंनादत्तमुपतिष्ठ
ती ॥२६॥ वेदविद्याविहीनस्यविद्याजालनिरर्थकं ॥ कटसूत्रविहीनस्यकामिन्याभूषणंयथा ॥२७॥ वेदःशिवः
शिवोविद्याविद्याध्यायीसदाशिवः ॥ पाषाणशिवतायातिकथंविप्रःशिवो नही ॥२८॥ योनधीतद्विजोवेदान् अत्य
त्रकुरुतेश्रमं ॥ सजीवलेबभूदत्त्वमाशुगच्छतिमान्वयः ॥२९॥ विद्यावस्त्रं वपुश्चैववकूत्वंविनयस्तथा ॥ वकारे
पंचभियुक्तोनरः प्राप्नोतिगौरवं ॥३०॥ अनर्घ्यमणिमाणिक्यहेमाश्रयमपेक्षितं ॥ विनाश्रयंनरेपतेपंडिताव
नितालता ॥३१॥ सस्मेनाश्रुतेकांसंताम्रमस्मेनशुद्धते ॥ रजसाशुद्धतेनारीनदीवेगेनशुद्धते ॥३२॥ अरक्षितं
तिष्ठतिदेवरक्षितं सुरक्षितं ॥ देवहंतं विनस्यती ॥ जीवत्यनार्थोपिवनविसर्जितः कृतप्रयत्नोपिगृहेनजीवती ॥
॥३३॥ मातवत्सर्वेदारणिपरयाद्रेपितोष्टुवत् ॥ आत्मवत्सर्वभूतानियः पश्यतिसपश्यती ॥३४॥ विद्या
तीर्थेनिपुणविबुधाः साधवोज्ञानतीर्थेगंगातीर्थेमलिनमनसोयोगिनां ध्यानतीर्थे ॥ धारतीर्थेधरणिपत
पोदानतीर्थेधनाख्योलज्जतीर्थेकुलपुत्रतयः पातकंक्षालयंती ॥३५॥ आदित्यहस्तेगुरुपुष्ययोगेबुधानु
राधाः शनिरोहिणीच ॥ सोमेचप्रवणंनगुरवतीचभौमाश्विनीचामृतसिध्दियोगः ॥३६॥ मघाकेवारेवि

73/1935

शिनेविशारवा जाद्रो कुजेदुसुतचमलंगुरुचकृतिकाशुगुरोहिणीचशनीचहस्तेयमघंदयोगः ॥३७॥ कृष्णातृती
यादशमीचरात्रोमसप्तमीभूतदिवाचमद्रा ॥ एकादशीनक्तमतः श्वनुर्थेऽशुक्लाष्टमीपूर्णदिवाचमद्रा ॥३८॥ शिशि
रेमकरं कुंभेवसेतेमीनमेषयोः ॥ यस्मैमिथुनग्रीष्मेवर्षाः ककेटसिंहेयोः ॥ शरत्कन्याभवेत्तत्वाहेमंतेऽश्विकेधनुः
॥३९॥ उन्मत्तोमात्रदोषाधिपित्रदोषाणिभूर्वतो अदत्तोवंशदोषाणिदरिद्रता ॥४०॥ शुचितोमात्रपुण्यानिपित्रपुण्या
निचानुर ॥ उदागोवंशपुण्यानिआत्मपुण्यानिभाग्यता ॥४१॥ देवोमुनिद्विजोराजावैश्यशूद्रविशालकाः ॥ पशुम्ले
छश्चचांडालोविप्रादश्चविधासमता ॥४२॥ पंचेन्द्रियाणकामक्रोधविवर्जितं ॥ नित्यंध्यायेत्परब्रह्मसविप्रोदेवउच्यते ॥
॥४३॥ शाकमूलफलाहारीवनवासीनिरंतरं ॥ एकाकीतपसंयुक्तः सविप्रोमुनिउच्यते ॥४४॥ षट्कमेनिरतो नित्या
विसंध्यासमुपाश्रितः ॥ अतिश्रेष्ठैश्वदेवांतेसविप्रोद्विजउच्यते ॥४५॥ अश्वारूढेहिंसततंसंश्रमेचापराजितः
॥ सुलभेदपरंकमेसविप्रोराजउच्यते ॥४६॥ अन्नादिसर्वलवणकुंकुमंचिरविक्रया ॥ कृषिगोरक्षवाणिज्यंसवि
प्रोवैश्वउच्यते ॥४७॥ क्षणक्षणेचहंकृत्यनिंदकमेसदारतः ॥ कामारचरहितासविप्रोशूद्रउच्यते ॥४८॥
इंद्रियायंकृतंकर्मपापकर्मसमाचरेत् ॥ आतुरः श्वफलंचैवविदालोविप्रोउच्यते ॥४९॥ कुरुचरपरित्यक्ताथ
मेकार्यविवर्जितः ॥ मस्यामस्येनजानातिसविप्रोपशुउच्यते ॥५०॥ धर्मज्ञात्मातथाकूपोदेवताग्रहछेदने ॥ पर
हिंसारतो नित्यंसविप्रोम्लेच्छउच्यते ॥ सत्यघ्नः पापचारिन्विनंदकश्चकृतघ्नकः ॥ नब्रह्मक्षत्रियोनिदाचा
गुल्फोद्विजउच्यते ॥५१॥ परोपिहितवान्बुधबधुधुरप्यहितः परः ॥ अहिजोदेहिजोव्याधिहितमारुण्यप्रोषधं ॥
॥५२॥ दूरस्थोपिसमीपस्थोपिदूरतः ॥ योपस्यत्तदयेनातिसमिपस्थोपिदूरतः ॥५३॥ विद्यानामनरस्यरूप
मधिकं प्रयच्छंनगुत्तंधनंविद्याभोगकरीयुशः सुखकरीविद्यागुरुपांगुरुः ॥ विद्याबंधुजनोविदेशागमने
विद्यापरदेवतंविद्याराजसप्रजितेनहिधनविद्याविहीनः पशुः ॥५४॥ कमेनाशालस्यशालकरतायाविलं

घनात् ॥ गंडकीबाहुतरणान्वपुनः संस्कारविद्यते ॥ ५६ ॥ भोगेभोगमयं सुरवेक्ष्यमयं वित्तचराज्ञेभयं विद्याबाद
भयंतपेद्विषयंरूपं पादयं योषिता ॥ यिष्टेभोगमयंरूपं पादयं योषिता ॥ यिष्टेभोगमयंरूपं पादयं योषिता ॥ यिष्टेभोगमयंरूपं पादयं योषिता ॥
५६ ॥ पुस्तकेषु च या विद्या परहस्तेषु यदुक्तं ॥ देशांतरे गताः पुत्राविणिनीणि रथावथा ॥ ५९ ॥ पथारवरश्च दनभा
रवाही भारस्य दानतु च दनस्य ॥ यथा हि विप्रोऽभुतिशास्त्रपूर्णो ज्ञानेन हीनः पशुभिः समानः ॥ ६० ॥ कन्यावरयते
रूपं माता वित्तं पिताश्रतं ॥ बांधवाः कुलमिच्छंति मिष्टान्नं उत्तरेजनाः ॥ ६१ ॥ गजं मत्तं द्विजं नष्टं वपसं कामनो द्विजः
॥ अंतःपुरगतो राजा दूरितः परिवर्जयेत् ॥ ६२ ॥ तस्य देशे न वास्तव्यं यत्र वैरनिर्भयं ॥ दाश्रीमेष प्रसादेन वाज
राः प्राणघातकः ॥ ६३ ॥ परस्य राणिर्वर्माणि ये वदंति नराधमाः ॥ उभयोर्नाशमायांति बाल्मीकी कोदरसर्पवत् ॥ ६४
पितावर्षादिबापानां भार्या पुत्रश्च सायुजाः ॥ प्राणदाहयदागच्छेत्तु हंत यो नास्ति पातकं ॥ ६५ ॥ दुर्जनप्रथमं वदेत्
ज्जनस्तदनंतरं ॥ मुरवप्रहसालनात्पूर्वगुहप्रहसालनतया ॥ ६६ ॥ दातादरिद्रोऽप्यधना उपापापी चिरायुः सुक्त
तीगताव्युः ॥ परपुमेनैव स्वजनेषु वैरं पश्यति लोकाः कलिकौतुकानी ॥ ६७ ॥ नदीनां च नरवीनां च मृगीणां च
रूपाणिनां ॥ विश्वासो नैव कर्तव्यः स्त्रीपुत्राजकुलेषु च ॥ ६८ ॥ बाजीवारणलोहानां काष्ठपाषाणवाससां ॥ ना
रीपुरुषतो याज्ञां अंतरं महदतरं ॥ ६९ ॥ अजरामरं च त्रासविद्यामर्थं च साधयेत् ॥ गृहीतवकेऽपुमन्युना मेध
मन्वरेत् ॥ ७० ॥ उच्छिष्टेऽपि सस्यं सस्यं स्थापयन् विधयेत् ॥ सर्वान् फलेन वद्वात्मानं जयेत् द्विजोत्तमा ॥ ७१ ॥
उच्छिष्टेऽपि सस्यं सस्यं स्थापयन् विधयेत् ॥ सोजनाते द्विजस्नात्वा गायत्रीं त्रिशतं जपेत् ॥ ७२ ॥ छादिते व्या
धिते हरेरभ्युक्तमोणिसंगमे ॥ दुःस्वप्ने दुर्जनः स्पृशेत् स सुस्नानं विधीयते ॥ ७३ ॥ इव्यद्वा ह्युणसं पत्तिः के
कस्य रश्मयः रश्मयः ॥ अथ वामे कये को वात्र याणामे कये कवा ॥ ७४ ॥ स्वगोत्रे दीपते दानं स्वगोत्रे यत्नकर्मणि ॥

75/1935

स्वगोत्रे पितृकार्येणिक न्यादानं तु व्रजेत ॥ ७५ ॥ प्रव्यक्तं गभीरतिरब्धियानं मृतप्रवाहं क्षुरकमेसंगं ॥ तस्यादियत्ने
न गच्छादित्तीर्थं यागादिकं वास्तुविधिं न कुर्वीत ॥ ७६ ॥ भगिन्या भगनी भर्ता दोहित्रो दुहितापतिः ॥ चत्वारो यत्र तिष्ठं
तिकस्य मुरव्यासने भवेत् ॥ ७७ ॥ भगिन्या शतविप्रस्य भगिनी भर्ता शतत्रयं ॥ लक्षमेकं तु दोहित्रो अनंतं दुहि
तापतिः ॥ ७८ ॥ सधर्मकणो मित्याहुः सखज्वाला तु नासिकः ॥ धर्मज्वाला भवेन्नेत्रे प्रज्वलन्तु मुरवोदर ॥ ७९ ॥
करणे च भवान्मन्युना सिके च धनस्तयः ॥ नेत्रे याप्रियनाशाय मुरवे तु वर्धनप्रजा ॥ ८० ॥ अग्रं स्तूलं भवेन्ना
रीमलरूढं लंघनप्रसक्तः ॥ मूलदंष्ट्रं समबापी पुरुषदंष्ट्रः प्रकीर्तितः ॥ ८१ ॥ अप्रसूताश्च ये दंष्ट्राप्रसूताश्च कुश
स्रजतः ॥ विच्छिन्नग्रन्थं प्रोक्तं रयेते दंष्ट्रलक्षणं ॥ ८२ ॥ अष्टपेपापसंयुप आ ज्यपो बन्तु निक्षिपेत् ॥ निक्षिपेत्
दिभुं जीतरीरवे नरकप्रजद ॥ ८३ ॥ श्मश्रुकेशनरवातानि न गच्छाद्ये कपाणिना ॥ तिलपाणी पादौ शोषेत् सो
वुस्करया समं ॥ ८४ ॥ गृध्राद्वा दशजन्मा निदशजन्मानि श्रुकरः ॥ मृतहनिमतिक्रम्य चांशुलः कोटिजन्म
स ॥ ८५ ॥ आन्मनोद्वाहनं च वदितं पुत्रजन्मनी ॥ पुत्रस्याद्वाहनं च वदितं मध्येदिनत्रयं ॥ ८६ ॥ लक्ष्मी
लक्ष्मी न च कुलहीनं च सरस्वती ॥ कृपात्रयं मतनारी गिरिवर्षति माधवा ॥ ८७ ॥ द्वात्रिंशद्गुलं दार्घ्यं समं
नाचतुरस्रक ॥ रस्वहे कोणतः कोणनिर्वकुर्वीत पाश्वेयो ॥ ८८ ॥ कोशानिकारयेत्तत्र द्वात्रिंशत्तुरव्यकानितु ॥
पदवत्पाश्वेयोस्तस्य पुरतो गजशुं वत् ॥ ८९ ॥ पश्वमेकलंशाकारे निर्मितं ब्रह्मणा पुरा ॥ तदेव स्वस्तिकं
चेति प्रवदंति महर्षयः ॥ ९० ॥ तं तुलैः सत्तिरेवत् भुमाबादो नुमुपकर्मणा ॥ तन्मध्यस्थापयद्वा स्यात्सजलं कल
शद्वय ॥ ९१ ॥ रुद्रिल्लान्तुलारवा अंगुलद्विगुलाधिका ॥ यकुरवादिह रवावा अग्निभक्षणिकारयेत् ॥ ९२
रुद्रभागे चतुष्कोणं त्रिकोणं च वलीकृतं ॥ घोषाकं किं कोषापो नो न तुलैः रुद्रशायुते ॥ ९३ ॥ वस्त्रमुरव्यमलं का
रयेत्तमुरव्यं तु सोजने ॥ गुणमुरव्यं तु नारीणां विद्यामुरव्यं तु पंडितः ॥ ९४ ॥ पुस्तकं वनितं वित्तं परहस्तं गतं

77/1935